

Suez 1956

Przyczyny konfliktu

Podłoża konfliktu arabsko izraelskiego, mającego miejsce w 1956 roku należy szukać jeszcze w XIX wieku, kiedy to postanowiono wybudować Kanał Suezki i tym samym skrócić drogę handlową z Azji do Europy.

- 1858 - Powstaje spółka zarządzająca przyszłym Kanałem Sueskim.
- 1859 – 1869 – Budowa Kanału pod kierunkiem Ferdynanda M. de Lessepsa.
- 1875 – Długi zagraniczne zmusiły chedywa Isma'ila do sprzedaży egipskich akcji w spółce zarządzającej Kanałem, brytyjskiemu premierowi Benjaminowi Disraeli'emu.
- 1882 – Podczas egipskiego powstania ludowego, wykorzystując fakt zabicia przez tłum 50 Europejczyków Wielka Brytania rozpoczęła okupację Egiptu.
- 29.10.1888 – W Stambule podpisano Konwencję o wolności żeglugi na Kanale Sueskim.
- 1922 – Proklamacja niepodległości Egiptu, nastąpiło formalne zrzucenie zwierzchnictwa Turcji i przejście pod protektorat brytyjski.
- 1936 – Sformalizowano ostatecznie układ Egipsko Brytyjski kończący okupację Egiptu, wojska angielskie mają prawo przebywania w strefie Kanału do roku 1956.
- 8 - 15.10.1951 – Egipt jednostronnie wypowiada układ.
- 01.1952 – Starcia egipsko brytyjskie w rejonie Kanału Sueskiego.
- 23 - 26.07.1952 – Oficerowie armii egipskiej przeprowadzają zamach stanu, król Faruk I zostaje odsunięty od władzy (ostatecznie zdeponowany 18.06.1953). Nowy rząd prowadzi otwartą politykę antyizraelską, dochodzi do licznych incydentów granicznych w wyniku, których Egipt zamknął Kanał dla floty izraelskiej, pomimo obowiązującej od 1888r. Konwencji, oraz rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ S/2322 z dnia 1.09.1951 nakazującej otwarcie Kanału dla statków izraelskich.
- 1953 roku trwa blokada Elatu – jedyne izraelskiego portu położonego nad Morzem Czerwonym.
- 18.09.1954 – Pułkownik Gamal Abdel Naser zostaje premierem Egiptu, a od 1956 prezydentem.
- 28.09.1954 – Izraelski frachtowiec „Bat Galim” został przejęty przez Egipt.
- 19.10.1955 – W wyniku podpisania umowy pomiędzy Egiptem, a Wielką Brytanią i rozpoczyna się ewakuacja brytyjskich baz wojskowych.
- 06.1956 – Ostatnie jednostki brytyjskie opuszczają Egipt.
- 19.07.1956 – USA wycofują się z planu finansowania Tamy Asuańskiej.
- 24.07 oraz 26.07.1956 - Prezydent Egiptu Gamal Abdel Naser w dwóch przemówieniach ogłosił zarys swojej polityki znacjonalizowania Kanału Sueskiego. Zysk z jego eksploatacji chciał przeznaczyć na budowę Tamy Asuańskiej. Z punktu widzenia prawa międzynarodowego decyzja Nasera była całkowicie legalna, gdyż zarząd nad Kanałem sprawowało Towarzystwo Kanału Sueskiego, które było spółką egipską. Nieliczni Europejczycy zajmujący stanowiska w administracji Kanału zostali 26.07.1956 usunięci. Decyzja Nasera zablokowała żeglugę państw zachodnich, od której byli uzależnieni, przewóz towarowy statkami wzrastał systematycznie z 40.230 tys. ton w 1913 do 194.964 tys. ton w 1955. Z czego państwa europejskie miały udział 75%, a USA 4%.
- 27.07.1956 - Premier rządu Wielkiej Brytanii Anthony Eden zwołał posiedzenie ścisłego gabinetu z udziałem dowódców wojskowych, oraz przedstawicieli dyplomacji Francji i USA. W tym samym czasie francuski szef MSZ Christian Pineau wezwał ambasadora Egiptu, aby wręczyć mu notę potępiającą, jednak ten odmówił jej przyjęcia uznając ją „za niedopuszczalną”. ONZ przyjęło rezolucję uznającą Nasera za „stałą groźbę dla pokoju”. Prezydent USA zachował jednak umiar, obawiał się otwartego antagonizmu z ZSRR, zwłaszcza, że Rosjanie odkryli już przeloty szpiegowskich U2 nad ich terytorium, a za żelazną kurtyną właśnie skończył się Poznański Czerwiec. Wysłał on list do Edena, w którym sprzeciwił się użyciu siły, do momentu całkowitego wyczerpania się drogi dyplomatycznej. Pomimo tego przygotowania francusko angielskie do interwencji wojskowej ruszyły pełną parą. Zaniepokojony Eisenhower wysłał do Londynu sekretarza stanu Johna Fostera Dullesa i wyniku jego mediacji zwołano w dniu 16.08 1956 konferencję głównych użytkowników Kanału. Rząd brytyjski ocenił, że USA popierają użycie siły, jednak nie mogą wystąpić otwarcie – ocena była całkowicie błędna.
- Do udziału w konferencji nie zaproszono Izraela, jednak już 7.08.1956 francuski szef MSZ Maurice Bourges – Manoury zapytał Szymona Peresa, ówczesnego dyrektora generalnego izraelskiego ministerstwa obrony, przebywającego z wizytą w Paryżu, o możliwość przyłączenia

się do sojuszu – Peres odparł – tak. Jednak oficjalne zapytanie o udział w interwencji padło dopiero 1.09.1956. Jednak rząd izraelski, z Dawidem Ben Gurionem na czele, wstrzymał się z decyzją chcąc poznać warunki sojuszu. Wojna z Egiptem była Izraelowi na rękę, gdyż sam konflikt stwarzał możliwość dokonania „wojny przewencyjnej”. Było to związane ze świeżymi dostawami uzbrojenia produkcji radzieckiej do Egiptu, które realizowano za pośrednictwem Czechosłowacji i Polski. Do Egiptu przyjechali też doradcy wojskowi z ZSRR, oraz bloku wschodniego (w tym 16 Polaków). Plan rządu izraelskiego był prosty – uderzyć i zneutralizować niebezpieczeństwo, zanim Egipt zdąży przeszkolić swoją armię na nowym sprzęcie. Do tego dochodził fakt coraz liczniejszych starć na granicy egipsko – izraelskiej.

- 19.09.1956 - Izrael w osobie Peresa przedstawił warunki, które szybko zostały zaakceptowane przez stronę francuską – były to:

- dostawy francuskiego uzbrojenia,
- gwarancja Francji, że zaangażowanie Izraela nie spowoduje konfliktu z Wielką Brytanią (negocjacje francusko izraelskie były utajnione),
- Izrael miał zostać pełnoprawnym sojusznikiem,
- zgoda na zachowanie zdobyczy terytorialnych na Synaju.

- 29.09.1956 - Szefowa izraelskiego MSZ Golda Meir, oraz Mosze Dajan, (ówczesny szef sztabu) podpisali porozumienie, dostawy broni rozpoczęły się natychmiast.

- 16.10.1956 - W Paryżu odbyło się spotkanie premierów Wielkiej Brytanii Anthony Edan i Francji Guy Molleta. Na którym obie strony zgodziły się na udział Izraela, gdyż interwencja anglo – francuska byłaby wtedy wymierzona nie bezpośrednio w Egipt, a w walczące strony.

W samej Wielkiej Brytanii w kręgach rządowych rodziły się pytania o sens wysyłania wojska w rejon konfliktu, ponieważ teren przewidywanego desantu położony był w terenie zurbanizowanym Port Saidu. W między czasie super mocarstwa były zajęte porządkowaniem swoich podwórek – USA było w trakcie kampanii prezydenckiej, należały też na rozwiązanie konfliktu drogą dyplomatyczną, a później sankcjami nałożonymi na Egipt. ZSRR zajęty był sytuacją na Węgrzech, gdzie 23.10.1956 rozpoczęła się rewolucja krwawo stłumiona przez Armię Czerwoną w dniach 6.11 – 20.11 1956.

- 22-25.10.1956 willi Sèvers pod Paryżem uzgodniono „warunki” konfliktu czyli 29.10.1956 następuje atak Izraela, w następstwie, którego Anglia i Francja wystosowują ultimatum do stron konfliktu, by te cofnęły się o 10 mil od Kanału. Przewidywano, że Egipt, jako taki nie podporządkuje się, i po upływie 36 godzin nastąpi atak francusko angielskiego lotnictwa, poprzedzającego desant morski. Od tego momentu Francja miała roztoczyć też lotniczy parasol ochronny nad przestrzenią powietrzną i morską Izraela. W ramach porozumienia, Francja miała wspierać Izrael, przeciw Egiptowi, na forum ONZ, jako, że Naser otwarcie wspierał ruch narodowo wyzwoleniczy w Algierii będącej kolonią Francji. W rozmowach brali udział po stronie Francji – premier Guy Mollet i minister Maurice Bourges – Manoury; po stronie Wielkiej Brytanii szef brytyjskiego MSZ Selwyn Lloyd, a po stronie Izraela premier Dawid Ben Gurion, oraz Mosze Dajan i Szymon Peres.

Porozumienie było ściśle tajne, jednak CIA 26.10.1956 ostrzegło Johna Dullesa o możliwości wojny w „najbliższych dniach”, jednak zostało to zlekceważone.

Wojna

Operacja „Kadesh” (spolszczona nazwa „Kadesz”).

- 28.10.1956 – Para izraelskich samolotów, typu Meteor NF 30, zestrzeła egipskiego Ila-14, którym z Syrii miała wracać delegacja egipskiego dowództwa, z marszałkiem Abdalem Hakimem na czele. Jednak jak się później okazało marszałka nie było na pokładzie, gdyż zdecydował się on przedłużyć swój pobyt w Syrii. Do wieczora zakończono mobilizację rezerwistów i koncentrację wojsk na pozycjach wyjściowych. Izraelowi udało się utrzymać przygotowania w tajemnicy.

- 29.10.1956 – O godzinie 17.00 Izrael dokonał desantu spadochronowego na Przełęcz Mitla (315 km od granic Izraela i 45 km od Kanału Sueskiego). Jednocześnie 202 brygada spadochronowa płk Ariela Szarona rozpoczęła lądem marsz w kierunku Przełęcz Mitla. Przełęcz była najdogodniejszym przejściem przez łańcuch górski dzielący Synaj na część wschodnią i zachodnią. Równocześnie oddziały izraelskiej piechoty zajęły strategiczne pozycje w rejonie Rafah (strefa Gazy). Desanty spadochronowe zostały zrzucone też wzdłuż wybrzeża Morza Czerwonego – do cieśniny Tiran.

Dowództwo Egipskie było całkowicie zaskoczony. Desanty były zbyt głębokie jak na „rajd przygraniczny”. Mieli także kłopoty z łącznością, ponieważ wcześniej, ok. godziny 14.00,

w ramach przygotowania do ataku, sześć izraelskich Mustangów P-51 D pozrywało napowietrzne linie telefoniczne na terenie półwyspu.

Zaatakowany Egipt wezwał Syrię i Jordanię, aby uderzyły na Izrael. Jednak Ci nie byli dość silni. Armia egipska zaczęła pośpiesznie przerzucać rezerwowe oddziały na wschodni brzeg Kanału Sueskiego. Tel Awiw wydał oficjalne oświadczenie, że działania wojskowe mają charakter prewencyjny i ich celem jest wyeliminowanie baz fedainów, którzy atakowali Izrael. Prawda wyglądała jednak tak, że był to tylko pretekst, który miał dostarczyć Anglii i Francji argumentu do rozpoczęcia operacji „Muszkieter”. Prezydent USA Eisenhower zagroził sankcjami.

Jednocześnie na terenach nadgranicznych z Jordanią wprowadzono godzinę policyjną od 17.00 do 6.00.

- 30.10.1956 – Francja i Wielka Brytania wystosowały, wcześniej zaplanowane, ultimatum, w którym domagały się od Egiptu i Izraela wstrzymania walk i wycofania wojsk na odległość 10 mil od obu brzegów Kanału Sueskiego. Egipt miał dodatkowo zaakceptować „tymczasową okupację” przez wojska francusko – brytyjskie Port Saidu, Ismaili i Suez. Ultimatum zostało odrzucone przez stronę egipską, natomiast Izrael przyjął ultimatum i rozpoczął operację przesuwania swoich oddziałów na odległość 10 mil od Kanału Sueskiego. USA ku zaskoczeniu Francji, Wielkiej Brytanii, oraz Izraela krytykuje inwazję podczas obrad Rady Bezpieczeństwa ONZ. Wielka Brytania domaga się zgody na wkroczenie do strefy Kanału zgodnie z porozumieniem zawartym w 1954 roku, w świetle, którego wojska brytyjskie mogą wkroczyć do Egiptu, w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa Kanału ze strony trzeciego państwa.

Oddziały spadochronowe na Przełęczy Mitla od wczesnych godzin porannych były atakowane przez egipskie lotnictwo, a także omyłkowo przez własne samoloty. Pod przełęcz podeszły też elementy egipskiej 2 Brygady Piechoty, która wyprowadziła tego dwa nieudane ataki, po czym przeszła do obrony. Przez cały dzień w rejonie przełęczy obie walczące strony wspierały, przy pomocy lotnictwa, swoje wojska. Dochodziło też do licznych potyczek w powietrzu pomiędzy samolotami obu stron. Do godziny 7.00 Izraelczycy w śmiałym ataku opanowali miejscowość Temada i około 16.00 podeszli pod oddaloną o około 60 km EL –Nakhl, która została zdobyta z marszu. Czołowe oddziały 202 BPD ruszyły w kierunku Przełęczy Mitla oddalonej zaledwie o 120 km, gdzie połączyły się ze spadochroniarzami przed świtem 31 października.

Jednocześnie z rejonu miasta Beersheba, o 1.00 wyszedł atak w kierunku silnie bronionego węzła komunikacyjnego w Abu Agheil. Około 8.00 Zajęto rejon miejscowości Kusseima i Sabka. Poczym wojsko izraelskie wyruszyło w kierunku Bir Hasana i Nakhl. Jednocześnie podjęto próbę zdobycia Abu Agheil. Próba ta nie powiodła się ze względu na silny opór strony egipskiej, jednak Izraelczycy opanowali położoną bardziej na zachód przełęcz Daika. Po nastaniu zmierzchu z 10 Brygada Piechoty wsparta przez 7 DPanc. zajęła nadgraniczną Umm Basis i podeszła pod Abu Agheil od wschodu. Przez cały dzień nad Synajem dochodziło do walk powietrznych.

- 31.10.1956 – Marynarka Izraela przy współudziale lotnictwa zdobywa egipski niszczyciel „Ibrahim al.-Awal”, który wcześniej ostrzelał zatokę Hajfy w Izraelu. Okręt został odholowany do Hajfy wyremontowany i wcielony w 1957 do marynarki wojennej Izraela pod nazwą INS „Hajfa”.

O świcie Egipcjanie wycofali się z Abu Agheil w kierunku El Arsh. O godzinie 6.45 pozycja ta znalazła się w rękach izraelskich. Bronił się tylko rejon umocniony „Dam”, o który przez cały dzień trwały ciężkie walki. Około 9.00 doszło do bitwy pancernej na drodze do El Arish. Oddziały izraelskie powstrzymały wojska egipskie idące z odsieczą do Abu Agheil. Egipcjanie ponawiali ataki jeszcze trzykrotnie poczym wycofali się w kierunku El Arish. Około 12.00 wydzielony oddział izraelski osiągnął miejscowość Jebel Lifini. Gdzie przeszedł do obrony ze względu na wiadomość o nadciągającej egipskiej 1BPanc.

Na południe, około godziny 8.00 zajęto miejscowość Bir Hasana, gdzie Izraelczycy przeszli do obrony, a część wydzielona skierowała się na północ w kierunku Jebekl Lifni, oraz na zachód do El Hama gdzie zdobyto magazyny armii egipskiej.

Po ciężkich całonocnych walkach połączone siły spadochroniarzy opanowały całkowicie przełęcz Mitla.

Na północy po wojsko izraelskie podeszło pod rejon umocniony Rafah, po całonocnych walkach sytuacja pozostawała nie rozstrzygnięta, podobnie wyglądała sytuacja pod El Arish.

Dzień 31.10 przyniósł też największe starcie sił lotniczych w kampanii około 12.00 lotnictwo obu stron starło się w walce powietrznej nad Bir Hamma. Był to też ostatni dzień egipskiej aktywności lotniczej nad Synajem. Wieczorem lotnictwo alianckie, w ramach operacji „Muszkieter”, zaczęło bombardowanie obiektów wojskowych w Egipcie.

Tej nocy prezydent Naser zarządził ewakuację wojsk z półwyspu i koncentrację w rejonie Port Saidu i Aleksandrii.

- 1.11.1956 – Izraelczycy z pomocą francuskiego krążownika „Georges Leygues”, po całonocnych ciężkich walkach zdobyły Rafah. Około 2.00 w nocy zajęto też pozycję „Dam”, z której pod osłoną nocy wycofali się żołnierze egipscy. Z Bir Hasana przemieszczono się na zachód w kierunku Bir Gifgafie po drodze, około 6.30 zajmując Bir Road Salim, gdzie rozbito egipski batalion zmotoryzowany.

- 2.11.1956 Zajęta zostaje ostatecznie Strefa Gazy. Zgromadzenie Ogólne ONZ przegłosowało amerykańską rezolucję wzywającą do bezwarunkowego zawieszenia broni, otwarcia dla żeglugi Kanału Sueskiego i wycofania wojsk. Wcześniej Wielka Brytania z Francją zawetowały w Radzie Bezpieczeństwa najpierw amerykańską, a potem radziecką rezolucję żądającą wycofania wojsk izraelskich. Izrael na prośbę Francji i Wielkiej Brytanii poprosił o sprecyzowanie treści rezolucji, co faktycznie było grą na czas, z którego korzystali alianci szykujący się do inwazji na Egipt.

O 15.00 cywilne władze miasta El Arish poddały miejscowość wojskom izraelskim. Armia egipska wycofała się o świcie. Na tzw. Drodze Nadmorskiej lotnictwo izraelskie dotkliwie bombardowało od rana stłoczone oddziały egipskie, zadając im poważne straty. Izraelczycy w pościgu za Egipcjanami podeszli na odległość 16 km od Kanału Sueskiego i zatrzymali się zgodnie z Francusko Brytyjskim ultimatum. W centrum po całonocnych walkach Izraelczycy zdobyli Bir Gifgafę i wieczorem podeszli na odległość 16 km od Kanału. Spadochroniarze z przełęczy Mitla zajęli miejscowość Ras Sudar położoną nad Kanałem. Około 17.00 desantem spadochronowym Izrael opanował miejscowość El-Tur. Z El Nakab w kierunku południowym wyruszyła 9 brygada Piechoty.

- 3.11.1956 - Z Cypru wyruszył aliancki konwój inwazyjny.

9 Brygada Piechoty osiąga miejscowość Dahab. Brygada przemieszcza się po trudnym terenie i napotyka słaby opór egipskiej Straży Granicznej. Z El Tur oddziały izraelskie wyruszają na południe w kierunku Sharm el Sheikh.

- 4.11.1956 – premier ZSRR Mikołaj Bułgarin wystosowuje listy do USA, Wielkiej Brytanii, Francji i Izraela. W liście do USA proponuje współpracę dla „zdławienia konfliktu”, w pozostałych listach jest mowa wprost o użyciu broni atomowej, jeśli nie zaprzestanie się walk.

Wojska izraelskie zajmują rybacką wioskę Nakeb i posuwają się dalej na południe. W wąwozie Wadi Kaid, dochodzi do starcia z egipską Strażą Graniczną w wyniku, której izraelici ponoszą straty. Wąwóz zostaje zablokowany, przez wysadzenie w powietrze zwisu skalnego. Saperzy szybko jednak usuwają przeszkodę i Izraelczycy zajmują fort Ras Nasrani, oraz około 14.00 podchodzą pod fortyfikację Shram el-Sheikh. Niewielki oddział ląduje też na bezludnej wyspie Tiran. W tym momencie izraelski port Elat zostaje ostatecznie odblokowany.

- 5.11.1956 – O świcie brytyjscy i francuscy spadochroniarze, w liczbie 30 tys., w ramach operacji „Muszkietier”, a potem „Teleskop”, lądują w Port Saidzie. Desanty przeprowadzane są z morza i powietrza. Wojska zajmują 20 milową strefę, aż do portu Suez. Przed utratą kontroli nad Kanałem Egipcjanie zatapiają 40 statków w basenie kanału, co skutecznie blokuje żeglugę po Kanałe do 1957. Także o świcie Izraelczycy przystępują do ataku na pozycje Shram el-Sheikh, która składa się z 16 oddzielnych, przystosowanych do obrony okrężnej fortów. Zdobywając je po ciężkich walkach, jeden po drugim, doprowadzają do kapitulacji Egipcjan. Kapitulacja ma miejsce około godziny 9.00. W tym momencie kończy się operacja „Kadesh”.

- 6-7.11.1956 – Alianci zdobywają ostatecznie Port Said. Ustają walki w rejonie Kanału. W wyniku silnej presji międzynarodowej w rejonie Kanału Sueskiego zostają wstrzymane działania wojenne.

Sytuacja po Wojnie

- 7.11.1956 - ONZ zażądała wycofania wojsk francusko – brytyjskich z Suez.

- 21.11.1956 - Wojska UNEF przybyły do Egiptu.

- 6.12.1956 – Izrael wycofuje swoje oddziały na odległość 30 mil od Kanału.

- 3 - 22.12.1956 – Francja i Wielka Brytania kończą operację „Muszkietier” i wycofują wojska z Egiptu.

- 26.12.1956 Na mocy porozumienia z został odblokowany Kanał Sueski.

- 7-8.03.1957 – Izrael kończy wycofywanie swoich wojsk z Półwyspu Sueskiego, Strefy Gazy i wybrzeża Akaba

Konflikt Sueski był jedynym przypadkiem w zimnej wojnie, gdzie USA i ZSRR współdziałały razem. Na konflikcie skorzystał tylko Izrael, zacieśnił współpracę polityczno militarną z USA, oraz zagwarantował sobie poprzez stacjonowanie wojsk ONZ spokój na granicy z Egiptem, aż do 1967 roku, kiedy to wygasł im mandat. Prezydent Gamal Abdel Naser obrócił klęskę militarną w sukces i stał się niekwestionowanym arabskim liderem w regionie. Egipt zacieśnił współpracę

militarną z ZSRR. Wielkimi przegranymi konfliktu były Francja i Wielka Brytania. Utraciły one na zawsze pozycję silnych państw kolonialnych. Dodatkowo Francja wycofała się z układu NATO.

„Cichy”

Literatura:

1. Encyklopedia Gazety Wyborczej Tom 3; 4; 11; 20; Wydawnictwo Naukowe PWN
2. Encyklopedia PWN wyd. II; Warszawa 1987
3. Mała Encyklopedia Powszechna PWN Warszawa 1974
4. „Suez 1956” Krzysztof Kubiak; wydawnictwo Aj-Press 2006
5. „Synaj 5 czerwca 1967 – Zarzewie konfliktów na bliskim wschodzie” Helmut Mejcher; wyd. Adamantan Warszawa 1999
6. „Awantura o Suez” Dawid Warszawski; - portal internetowy gazeta.pl
7. „Marinelli: Rok wielkich wstrząsów i nadziei” - portal internetowy lewica.pl
8. „Największe kryzysy atomowe XX wieku” – portal internetowy forteca.pl
9. „Kryzys Sueski” – http://pl.Wikipedia.org/wiki/Kryzys_Sueski
10. Mapa – Egipt 1:1.250.000 wyd. Demart Sp. z o.o.